

З.Д.Мейрханова,^{1*} М.Үлдіз²

¹Қазақ спорт және туризм академиясы, Алматы қ., Қазақстан

²Гази университеті, Анкара қ., Түркия

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ ПЕДАГОГТАРЫНЫҢ БАҒАЛАУ ҚЫЗМЕТІНЕ ДАЯРЛАУ МӘСЕЛЕСІНІҢ ЗЕРТТЕЛІНУІ

Аңдатпа

Мақалада автор дене шынықтыру педагогтарының бағалау қызметіне даярлау мәселесі бойынша шетелдік және отандық еңбектерді зерделеген. Ғылыми әдебиеттерді талдау барысында «бағалау» және «баға» ұғымдарының синоним ретінде қарастырылатынын айқындаған. Педагогтың бағалау қызметінің функцияларына, ерекшеліктеріне тоқталып, мәнін ашуға тырысқан.

Зерттеушілердің еңбектеріне сүйене отырып, оқушыларды өзін-өзі бағалау іс-әрекетіне қосу технологиялары, кезеңдерін анықтаған (дайындық, мақсат қою, іс-әрекеттік, бақылау-бағалау, рефлексивті және жобалау кезеңдері). Мұғалімнің бағалау қызметін табысты жүзеге асыру үшін оған қажет дағдыларды анықтаған: бағалау пәнін анықтау; бағалау пәнін қабылдау; нақты критерийлерге бағалау пәнін сәйкестендіре білу; бағалау формасын таңдау дағдысы және оқушыға бағаны естірту дағдысы.

Дене шынықтыру мұғалімінің бағалау қызметінің мәні: мұғалімнің оқушылардың дене дайындығын, физикалық дағдыларын, спорттық қабілеттерін және сабақтағы белсенділігін жүйелі түрде бақылау, бағалау және дамытуға бағытталған іс-әрекет деп нақтылаған. Дене шынықтыру мұғалімінің бағалау қызметінің негізгі бағыттарын айқындалған.

Түйін сөздер: дене шынықтыру, педагог, баға, бағалау, бағалау қызметі, оқу нәтижесі.

Мейрханова З.Д.,^{1*} Үлдіз М.²

¹Казахская академия спорта и туризма, г.Алматы, Казахстан

²Университет Гази, г.Анкара, Турция

ИЗУЧЕННОСТЬ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГОВ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ К ОЦЕНОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

В статье на основе анализа зарубежной и казахстанской литературы автор попытался изучить проблему подготовки педагогов физической культуры к оценочной деятельности. Анализ научной литературы показал, что понятия «оценивание» и «оценка» используются как синонимы. Автор раскрывает некоторые функции оценочной деятельности педагога, а также определяет сущность данной категории.

Основываясь на труды ученых, определены технологии включения школьников к самооцениванию деятельности, также выделены этапы (подготовительный, целеполагание, деятельностный, контрольно-оценочный, рефлексивный и прогнозирующий). Определены необходимые навыки, для осуществления успешной оценочной деятельности педагога: выявления предмета оценивания, принятие предмета оценивания, уметь соответствовать предмет оценивания определенным критериям, выбор формы оценивания и умение донести до ученика оценку.

Сущность оценочной деятельности педагога физической культуры определена как деятельность, направленная на развитие и оценивание педагогом физической готовности обучающихся, физических умений, спортивных способностей и системный контроль активности на занятиях. Выявлены основные направления оценочной деятельности педагогов физической культуры.

Ключевые слова: физическая культура, педагог, оценка, оценивание, оценочная деятельность, результат обучения.

Meirkhanova Z.,^{1*} Yıldız M.²

¹ Kazakh Academy of Sport and Tourism, Almaty, Kazakhstan

² Gazi University, Ankara, Turkey

THE PROBLEM OF PREPARING PHYSICAL EDUCATION TEACHERS FOR ASSESSMENT ACTIVITIES

Abstract

This article examines foreign and domestic research on the preparation of physical education teachers for assessment activities. The analysis of scientific literature reveals that the concepts of “assessment” and “mark” are often used interchangeably. The article focuses on the functions and features of a teacher’s assessment work and attempts to clarify its essence.

Drawing on previous studies, the paper explores technologies for involving students in self-assessment and identifies key stages of this process: preparatory, goal-setting, action, control-evaluation, reflexive, and design stages. Furthermore, the essential skills required for a teacher to successfully implement assessment activities are outlined. These include: defining the subject of assessment; accepting the subject of assessment; the ability to align the subject of assessment with specific criteria; choosing the appropriate form of assessment; and ensuring that the student comprehends the evaluation.

The essence of a physical education teacher’s assessment activity is defined as systematic monitoring, evaluation, and development of student’s physical fitness, motor skills, athletic abilities, and in-class activity. The main directions of this assessment activity are also determined.

Keywords: physical education, teacher, assessment, assessment activities, learning outcomes.

Кіріспе. Заманауи білім беруде оқыту процесі көптүрлі және вариативті сипатқа бетбұрыста, сол себепті білім беру сапасын бағалау жүйесі ерекше маңызды рөлге ие болуда. Бағалау қызметі өзекті, әрі күрделі мәселенің бірі болып табылады, себебі бүгінгі таңда педагогтан оқушының бойында пәндік құзыреттілікпен қатар, тұлғалық және метапәндік құзыреттерді қалыптастыру міндеттелген, ал ол бағалау қызметіне жаңа амалдарды жүзеге асыруды көздейді. Жалпы бағалау білім берудің міндетті компоненті және ол білім беру процесіне қатысушылардың бәріне аса қажет. Бағалау компонентінің жоқтығы білім беру нәтижесінің төмендеуіне әсер етіп қана қоймай, білім беру ұйымының өсуіне мүмкіндік бермейді.

Сонымен қатар, қазіргі білім беру жүйесіндегі басым ерекшелік, нәтижеге бағытталған оқыту жағдайында дене шынықтыру педагогтерінің бағалау қызметін дамыту, ең алдымен, білім алушылардың дене мәдениетін қалыптастыру сапасын арттырудың маңызды шарты болып табылады. Дене шынықтыру педагогтерін бағалау қызметіне даярлау білім сапасын объективті бағалауға қойылатын жаңа талаптармен де айқындалады.

Бүгінгі білім беру парадигмаларының өзгеріске ұшырауы, яғни дәстүрлі білімдік парадигмадан құзыреттілікке негізделген тәсілге көшуі де білім беру мазмұнын толықтай жаңартуға бетбұрыс жасайды. Бұл жағдайда мұғалімнің негізгі міндеті тек білім беріп қана қоймай, білім алушылардың жеке жетістігін, функционалдық сауаттылығын және өмірлік дағдыларын әділ әрі дәл бағалау. Дене шынықтыру пәні бойынша талаптар оқушылардың дене сапаларын, қозғалыс дағдыларын және салауатты өмір салтын қалыптастыру деңгейін жүйелі мониторингілеуді маңызды құрамдас бөлігіне айналып отыр. Сондықтан педагогтің бағалау қызметі кәсіби құзыреттіліктің маңызды құрамдас бөлігіне айналып отыр.

Осы тұста назар аударатын жәйт, дене шынықтыру сабағының ерекшелігі нәтижелердің тек теориялық біліммен емес, практикалық қимыл әрекетпен өлшенуінде. Бұл бағалаудың нақтылығын, өлшемдердің айқындылығын және диагностикалық құралдардың ғылыми негізділігін талап етеді. Алайда тәжірибеде бағалау көбіне субъективті сипат алып, нақты критерийлердің жеткіліксіздігі байқалады. Осы қайшылық дене шынықтыру педагогтерінің бағалау қызметін ғылыми –әдістемелік тұрғыдан жетілдіру қажеттігін көрсетеді.

Осыларды ескере отырып, дене шынықтыру педагогтерінің бағалау қызметін дамыту мәселесінің өзектілігі: білім беру сапасын арттыру талабымен, құзыреттілікке негізделген оқыту мазмұнымен, цифрлық трансформация жағдайындағы мониторинг жүйесін жетілдірумен негізделеді.

Ғылыми әдебиеттер талдауы көрсеткендей, «бағалау қызметі» ұғымы XX ғасырдың 80-жылдары жиі кездесе бастады. Ғалым Ш.А.Амонашвилидің пікірінше, баға ол қойылған міндетке сәйкес іс -әрекет барысы мен нәтижесінің ара- қатынасы. Педагог- новатор педагогтың бағалауының негізгі мақсатын оқушының оқу барысында өзінің ілгерілеуін өзі бағалауға үйрету деп есептейді. Бағалаудың негізгі функциясы ретінде ынталандыруды басып айтып, оның ойынша бағалау -ол оқушының оқу іс- әрекетінің мотивін дамытудың қуатты қоздырғышы. Бағалау процесінде мұғалім қалыптастырып отырған білім, білік, дағдылардың сапасын бағалауы қажет, оларды жетілдірудің жолдарын көрсетеді (Амонашвили, 1984).

Зерттеулерге сүйенсек, бақылау -бағалау қызметінің мақсаты оқушының оқу материалының әрбір тақырыбы бойынша меңгеру іс- әрекетінің қорытынды бақылауы мен бағалауы деп қарастырады. Педагогтың бағалау іс -әрекетінің негізгі функциялары оқытушылық, тәрбиелік, диагностикалық және бақылаушылық деп бөлінген. Ғалымдардың пікірінше педагогикалық бағалау мен бағалаушылық процестер мектептің оқу -тәрбие процесінің жеке дара бөлек феномені емес, педагогтың гностикалық іс -әрекетінің құрамдас бөлігі, оның басқарушылық іс-әрекеті.

Әдебиеттерде «бағалау» және «баға» ұғымдары синоним ретінде кездесетінін байқадық, алайда М.А.Пинская бағалаудың шетелдік тәжірибесін талдай келе, ол екі ұғымның айырмашылығын атап көрсетеді: бағалау (assessment) түрлі бағалау техникаларының негізінде жинақтап, білім беру процесінің қатысушыларына курс өту барысы, курсты оқушылардың меңгеруі қалай өтіп жатқандығы туралы ақпарат береді, ал баға (evaluation) бұл ақпаратты интерпретациялауға бағытталады, жоспарланған білім беру нәтижелеріне жету үшін білім беру процесін басқару-мазмұны және оған сәйкес жинақталған әдістері және технологиялары (Пинская, 2010).

Белгілі болғандай оқу- тәрбие процесіндегі бағаның негізгі функцияларына:

А) Оқушының білім жағдайында және оның мұғалім талаптарына сәйкестігі деңгейінде бағдарлануы;

Б) Белгілі бір жағдайдағы жетістік немесе сәтсіздік туралы ақпарат;

В) Осы оқушыға қатысты мұғалімнің жалпы пікірі мен бағалауының көрсетілімі.

Бағалаудың әрбір аталған жағы белгілі бір формада әрекетке немесе білімге ынталандыру болып табылады және осы тұрғыда оқушылардың ойлау жұмысына ерекше ынталандырушы күшке ие. Бағалау тек нәтижені көрсету ғана емес, ол оқушыны оқуға, әрекет жасауға және ойлау қабілетін дамытуға ынталандырады (Ананьев, 1980).

Осы тұста оқыту стратегияларын білім беру нәтижелерін бағалау бағытында қарастырып көрсек. Жалпы оқыту стратегиясын екі мағынада қарастырсақ болады: кең мағынада оқытуды ұйымдастырудың нақты тәсілі ретінде көзделген мақсатқа бағытталған және сол мақсатқа жету үшін жалпы бағыт пен іс- қимыл жоспарын анықтайды; тар мағынада оқытуды ұйымдастырудың нақты тәсілі ретінде өзіне оқыту процесінің жалпы стратегиялық басымдықтары мен білім алушының жеке сипаттамаларын кіріктіреді. Осы тұста ғалым К.А.Абульханова- Славская өз зерттеуінде өмір стратегиясын қарастыра келе, оны келесідей анықтаған: тұлғаның құндылықтарына және жеке даралық бағытына сәйкес өмір барысын үнемі реттеу және жекелей ұйымдастыру (Абульханова- Славская, 1991). Терминнің осылай сипатталуы «оқыту стратегиясы» ұғымының ерекшелігін анықтауға көмектеседі, яғни стратегиялық басымдықтар мен білім алушының жеке даралық ерекшеліктері тепе -теңдік дәрежеде.

Оқыту стратегиясы оқыту процесін дара ұйымдастыру, білім алушының құндылықтары мен ерекшеліктеріне сәйкестендіре отырып, жалпы стратегиялық мақсатқа сәйкес оның барысын реттеу.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу жұмысында келесідей зерттеу әдістерін қолдандық: нормативтік- заңнамалық құжаттарды талдау, білім беру және дене шынықтыру саласындағы ғылыми әдебиеттерді талдау, жүйелеу, зерделенген мәліметтерді салыстырмалы талдау, жинақтау, дене шынықтыру педагогтерінің бағалау қызметін дамыту бойынша озық педагогикалық шетелдік тәжірибені зерттеу, бақылау.

Нәтижелер мен талқылау. Білім беру нәтижелерін бағалау оқытудың стратегиясы ретінде жүзеге асады деп айта аламыз, егер оқытудың стратегиялық мақсатына жету мен оқыту процесінің барысы бойынша ақпарат берілсе және де ол ақпарат оқушының оқу - танымдық іс - әрекеті өзін- өзі басқару мен мұғалімнің нәтижелі басқаруы оқушының ерекшеліктері мен құндылықтарына сәйкес келсе.

Білім беру нәтижелерін бағалауды оқыту стратегиясы ретінде тұжырымдамалы түсіну келесідей ұғымдардың мағынасымен жақын келеді, олар «критериалды бағалау», «қалыптастырушы бағалау», «мазмұнды бағалау».

Қалыптастырушы бағалау термині ғылымда жаңадан пайда болған ұғымдардың бірі және оның мағынасын «мұғалім мен оқушының бірлескен әрекеті негізінде оқыту барысында оқушының білім беру нәтижелеріне жетудегі ілгерілеуін бағалау, ондағы мақсат оқушының ағымдағы күйін анықтап, оның даму перспективасының жолдарын анықтау, оқытудағы көмек, болашақ мақсатты жоспарлап, оған жетудегі жолдарын анықтау» (Крылова & Бойцова, 2016).

Критериалды бағалау әрбір бағаны нақты материалды меңгеру деңгейін өлшеуге пайдалану идеясына негізделіп, оқыту барысын түзету, әлсіз тұстарын анықтап, оларды жою және дескрипторлар негізінде сөздік сипаттау үшін критерийлердің болуына назар аударады, ол өз кезегінде бағалау процесін жеңілдетіп, эмоционалдық факторлардың рөлін төмендетеді (Пинская, 2010).

Мазмұндық бағаның мәнін Ш.Амонашвили келесідей анықтаған, бастысы оқушының оқу- танымдық іс- әрекетін ынталандырушы деп, мотивтерін нақтылап, жетістікке сенімділік арттырып, оқушының оқу- танымдық іс- әрекет барысы мен нәтижесін сәйкестендіру, ол өз кезегінде ілгерілету деңгейі мен сапаны арттыруға, келешектегі оқытудың міндеттерін нақтылап, мотивация беруге бағыттайды (Амонашвили, 2015).

Зерттеуші Т.А. Носкова оқушыларды өзін- өзі бағалау іс- әрекетіне қосу технологиясын ұсынып, оның оқушыға таңдау мүмкіндігін беретінін алға тартып, келесідей кезеңдерін анықтаған, сурет -1:

Сурет -1 Білім алушыларды өзін- өзі бағалау іс- әрекетіне қосу кезеңдері (Т.А. Носкова)

Кезеңдерге сипаттама берсек:

- дайындық кезеңі: мұғалім түрлі қиындық деңгейдегі (қажетті, орташа, жоғары, максималды) тапсырмалар әзірлейді және соған сәйкес бағалау шкаласын ұсынады;

- мақсат қою кезеңі (оқушымен бірге жүзеге асырылады және оқушының өзі күрделілігіне қарай тапсырма тандап, іс- әрекет алгоритміне көшеді: білім алушы бұл әрекетпен прогностикалық өзін- өзі бағалауды жүзеге асырады);

- іс- әрекеттік кезең, оқушының дербес іс -әрекетінің жүзеге асырылуы (мұғалімнің негізгі рөлі педагогикалық басқару мен қолдау); оқушы түзетуші өзін- өзі бағалауды жүзеге асырады, оның мағынасы мақсат қою кезеңде анықталған алгоритм мен критерийлерге бағдар жасап, әрбір кезеңнің критерийлерге сәйкестігіне бақылау жасау және қажет жағдайда жету жолына өзгеріс енгізу;

- бақылау-бағалау кезеңі, бұл кезеңде оқушы бастапқы берілген үлгіге сәйкестендіреді, ғни қорытынды өзін өзі бағалау, өзінің мүмкіндіктерін бағалау және болжамының нәтижемен сәйкестігін тексеру;

- рефлексивті кезең (оқушымен бірге жүзеге асырылады); оқушы ретроспективті өзін өзі бағалау жүргізеді, мақсат пен нәтиженің сәйкестендіру негізінде қорытындылар жасайды;

- жобалау кезеңі, рефлексивті кезеңнің нәтижесі бойынша оқу материалын меңгерудегі өзінің ілгерілеуін талдап, өз қиындықтарын анықтап, оларды жеңу бойынша міндеттер көздеп, оқу әрекетін жетілдірудің жолдарын жобалайды (Носкова,2016).

Ғылыми әдебиетте бағалау іс- әрекетінің модельдері байқалады: бағалау жүйесі ішкі бағаны кіріктіреді (бұл бағалау түрі оқушылар, ата- аналар, педагогтар, әкімшілікпен жүзеге асырылады) және сыртқы бағалау (мектепке қызмет көрсететін сыртқы қатынасқа түсетіндердің берілетін бағасы). Мұғалімдердің заманауи бағалау іс- әрекеті нақты жүйені құрайды ол өзіне бағалаудың түрлерін кіріктіреді (бақылау процесі, тексеру). Бағаның келесідей түрлерін қарастыруға болады (Шумакова et al., 2018).

Дәстүрлі баға. Бұған пәндер бойынша оқушылардың білім, білік, дағдысын бес балмен бағалау кіреді. Бағалау баға қоюды білдіреді (құжаттарда қолданатын сан).

Критериалды баға. Бұл ретте нақты критерийлер бойынша оқыту нәтижесін бағалау қолданылады. Баға балл ретінде көрініс табады (0 ден бастап 2-3 дейін), кейін олар жиынтықталады. Ары қарай педагог дағдылардың қалыптасу деңгейін анықтайды. Сонымен оқушылардың жобалық, зерттеушілік жұмыстары бағаланады. Соңында критериалды баға бесбалдық жүйеге ауысады.

Тесттік баға. Бақылау әдісі ретінде тестті пайдалану.

Жиынтық баға. Тапсырмалар орындау үшін міндетті болуы мүмкін, сонымен қатар таңдауға да мүмкіндік болады. Оқушылардың тапсырмаларды орындағаны үшін алған балдары жиынтықталады. Дәстүрлі бағадан бұл түр жинақтау сипатымен ерекшеленеді және қорытынды бағаны алудың ашық ережесі бар.

Рейтингтік баға. Рейтинг бұл сан, ол ұпай мен балл жиынтығы ретінде жинақталады, немесе сарапшылардың субъективті пікірлерін сұрау арқылы жиналады. Оқу жылы соңында оқушының жинаған барлық балдары қосылып, оның рейтингін шығарады. Сонымен рейтингтік жүйе оқушылардың өзін -өзі талдау және өзін- өзі бақылауын ынталандырады.

Н.В.Селезнев өзінің зерттеуінде бағалау қызметін адамның қоршаған әлеммен белсенді өзара әрекеттесу ретінде анықтаған, ол құбылыстардың сапа жағынан біркелкі еместігін айқындауға бағытталған. Ғалымның пікірінше бағалау іс- әрекеті бұл үнемі даму үстіндегі адам әрекетінің түрі, адаммен бірге бастау алған және ол үшін өмірлік маңызды мағынасы бар (Селезнев,1997).

Г.Ю.Ксензова еңбегінде «педагогтың бағалау қызметі» терминін қолданады. Зерттеушінің ойынша, мұғалімнің бағалау қызметінің мақсаты оқушы бойында адекватты өзін- өзі бағалауды дамыту (өзіне сенімді, бірақ артық бағаламайтын өзіндік баға қалыптастыру). Ғалым мұғалімнің бағалау қызметінің ерекше функциясын анықтайды ол -реттеушілік (Ксензова,1999).

Мұғалімнің бағалау қызметін табысты жүзеге асыру үшін оған қажет дағдыларды қарастырсақ:

- бағалау пәнін анықтау дағдысы;
- бағалау пәнін қабылдау дағдысы;
- нақты критерийлерге бағалау пәнін сәйкестендіре білу дағдысы;
- бағалау формасын таңдау дағдысы және оқушыға бағаны естірту дағдысы.

Өз кезегінде, зерттеулер көрсеткендей, бұндай дағдыларды мұғалімде дамыту заманауи жағдайда мұғалімнің бағалау қызметі мәселесіне деген сәйкесінше қатынасты талап етеді (Поликарпова, 2008).

Келесі кезекте нақты зерттеу саласына сәйкес, яғни дене шынықтыру бойынша білім беру жетістіктерінің сапасын бағалауға тоқталсақ, ол өз кезегінде бағалауды жоспарлау мен мониторинг жүргізуде жан -жақты қарастыруды және нақты инструменттік механизмдерді қажет етеді. Дене шынықтыру бойынша бағалаудың инструменттік механизмі:

1. Бағалау инструменттерін анықтау және әзірлеу;
2. Білім беру қатынастарын бағалауға бірыңғай критерийлері мен амалдарын қалыптастыру;
3. Білім алушылардың физикалық дайындығы бойынша мониторингтің бағалау деректерінің бірыңғай ақпараттық қорын қалыптастыру;
4. Оқытудың жоспарлы нәтижелерін әзірлеуге деңгейлік амалды қолдану;
5. Тұлғаның физикалық қабілеттерін дамытуды бақылауға бағытталған бақылау сынақтарының әртүрлілігі;
6. Тұлғалық, пәндік және метапәндік нәтижелердің жүйелі бағасы;
7. Пәндік сала бойынша жеке жетістіктерді бағалаудың жинақтау жүйесін еңгізу;
8. Нәтижелердің білім алушының портфолиосында көрінуі (Агеев **et al.**, 2023).

Дене шынықтыру педагогтерінің бағалау қызметі мәселесін М.Г.Калугина зерттеп, оны қалыптастырудың қағидаттарын анықтаған:

- мақсат қою қағидаты, бұл қағидат негізінде болашақ мұғалімнің бағалау құзыреттілігін қалыптастыру процесі кәсіби құзыреттілікті қалыптастырудың компоненті ретінде қарастырған;
- үздіксіздік, пәнаралық білім негізінде оқыту процесінің бөлек құрамдастардың арасындағы байланысты орнатуды көздейді;
- тұлғалық бағдар, ол бағалау құзыреттілігін білім алушының тұлғасы арқылы қамтамасыз етеді (Калугина, 2014).

Дене шынықтыру педагогтерінің бағалау қызметін қалыптастыру мәселесін зерттеген шетелдік және қазақстандық ғалымдардың тұжырымды ойларын қарастырсақ, кесте -1:

- Дене шынықтыру бакалаврының бағалау құзыреттілігін қалыптастырудың құрылымдық мазмұндық моделі ұсынылып, білім алушылардың бағалау іс -әрекетіне қосылудың тұжырымдамалық бағыттары мен кезеңдері анықталған (Морозов, 2019).
- Болашақ дене шынықтыру педагогының бағалау құзыреттілігі «Дене шынықтыру» пәндік сала аясында білім беру нәтижелерін педагогикалық бағалаудың теориялық даярлығы мен практикалық қабілеті анықталған (Буянова **et al.**, 2019).
- Дене шынықтыру сабағына қатысты тиімді онлайн инструменттер ұсынылады, олар диагностика сапасын арттыруға, оқушылардың жетістігін икемді бағалауға арналған. Сонымен қатар, мотивация мен белсенділікті арттыруға бағытталған өзін- өзі бағалау, білім беру жетістіктерін өзін- өзі талдау дағдыларын қалыптастыру қарастырылған (Агеев **et al.**, 2023).

Кесте -1 Дене шынықтыру педагогтерінің бағалау қызметі мәселесінің зерттелінуі

№	Зерттеуші ғалым	Негізгі идея	Ғылыми еңбегі
1	М.Г.Калугина	Болашақ дене шынықтыру педагогтерінің бағалау құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемесі ұсынылады. «Дене шынықтыру бойынша оқыту нәтижелерін бағалаудың заманауи құралдары» тандау курсының мазмұны теориялық тұрғыда негізделеді.	Формирование компетенций, обеспечивающих использование современных средств контроля за деятельностью обучающихся в процессе физического воспитания // Физическая культура, спорт - наука и практика. 2012. №1.
2	И.В.Морозов	Дене шынықтыру бакалаврының бағалау құзыреттілігін қалыптастырудың құрылымдық- мазмұндық моделі ұсынылады, білім алушылардың бағалау іс -әрекетіне қосылудың тұжырымдамалық бағыттары мен кезеңдері анықталған.	Структурно-содержательная модель педагогического содействия формированию оценочной компетентности бакалавра физической культуры// Гуманитарные исследования, 2019, № 2 (23)

3	И.Б. Буянова, В.В. Кадакин, Ж.А. Каско, Е.Е. Афонина	Болашақ дене шынықтыру педагогының бағалау құзыреттілігі «Дене шынықтыру» пәндік сала аясында білім беру нәтижелерін педагогикалық бағалаудың теориялық даярлығы мен практикалық қабілеті.	Формирование оценочной компетентности будущих учителей физической культуры// Теория и практика физической культуры 2019, №6
4	И.Б. Шмигирилова, А.С. Рванова, А.А. Таджигитов, О.Л. Копнова	Зерттеуде халықаралық дереккөздерді талдау негізінде педагогтің бағалау сауаттылығын анықтау тәсілдері, бағалау қызметіне қойылатын талаптар айқындалған.	Бағалау сауаттылығы қазақстандық мектептерде бағалау жүйесін реформалау жағдайында педагогтың кәсіби құзыреттілігінің компоненті ретінде // Педагогикалық ғылымдар сериясы. №3 (68) 2021
5	А.В.Агеев, А.М.Дауров, Н.В.Махновская, С.В.Касьянов, Н.И.Соколова	Дене шынықтыру сабағына қатысты тиімді онлайн инструменттер ұсынылады, олар диагностика сапасын арттыруға, оқушылардың жетістігін икемді бағалауға арналған. Мотивация мен белсенділікті арттыруға бағытталған өзін-өзі бағалау, білім беру жетістіктерін өзін-өзі талдау дағдыларын қалыптастыру қарастырылған.	Особенности оценивания качества образования по физической культуре на уровне среднего общего образования // Вестник Северо-Кавказского федерального университета. 2023;(1):49-54.
6	Hang Yin, Roxana Dev Omar Dev, Kim Geok Soh, Fangyi Li, Menglong Lian	Дене шынықтыру мұғалімдерінің бағалау қабілетін зерттеген. Басымдық ретінде дене шынықтыру мұғалімдерінің физикалық даярлығының (мотивация, сенімділік, білім) тұтастай деңгейін арттыруға бағытталған бағдарлама ұсыну қажеттігі.	Assessment and development of physical education teachers' physical literacy: A systematic review. PLoS ONE (2024) 19 (7)

Кестеде қарастырылған ойларды түйіндей келе, жалпы педагогтың бағалау қызметі бақылау-бағалау қызметімен көп зерттеуде бірге қолданылады, дене шынықтыру саласы бойынша зерттеулердің жеткіліксіздігін айтуға болады.

Педагогтың бағалау қызметін қалыптастыру бойынша әдістемелік еңбектер де кездеседі, соның ішінде «Білім беру мекемелерінде дене шынықтыру бойынша оқыту нәтижелерінің сапасын бағалау» арнайы курсы әзірленіп, ол пәнді оқытуда кейс әдісін пайдалану тиімді тәсіл екенін ғалымдар зерттеп көрсеткен. Курстың мақсатын: оқушылардың жетістіктерін бағалаудың құралдарын жобалау бойынша кәсіби тапсырмалар шешу қабілетімен байланысты болашақ дене шынықтыру педагогының кәсіби құзыреттілігін дамыту деп айқындаған (Калугина & Чучалина, 2010).

Қорытынды. Жоғарыда қарастырылғандарды түйіндей келе, дене шынықтыру педагогтарын бағалау қызметіне даярлау бойынша зерттеулер жеткіліксіздігін анықтадық. Ғылыми әдебиеттерге шолу айқындағандай, бағалау қызметімен қатар бақылау - бағалау қызметі қолданылады. Дене шынықтыру мұғалімінің бағалау қызметі- мұғалімнің оқушылардың дене дайындығын, физикалық дағдыларын, спорттық қабілеттерін және сабақтағы белсенділігін жүйелі түрде бақылау, бағалау және дамытуға бағытталған іс- әрекет деп түсінеміз.

Дене шынықтыру мұғалімінің бағалау қызметінің негізгі бағыттарын атап өтсек:

1. *Бағалау критерийлерін белгілеу*- күш, жылдамдық, шыдамдылық, икемділік, үйлесімділік сияқты физикалық қасиеттер.

2. *Көрсеткіштерді бақылау* -сынақтар, жаттығулар нәтижесін тіркеу.

3. *Өзін- өзі және өзара бағалауды ұйымдастыру*- оқушылардың өз нәтижелерін және бір бірінің жетістіктерін бағалау.

4. *Кері байланыс беру* -жетістіктерді атап көрсету, кемшіліктерді түзету жолдарын ұсыну.

5. *Мотивациялық әсер ету*- бағалау арқылы оқушылардың спортқа қызығушылығын арттыру.

Сонымен, дене шынықтыру педагогтерінің бағалау қызметі оқушылардың физикалық дамуы жетілдіру мен оқу мотивациясын қалыптастырудағы негізгі құрал деп есептейміз.

Пайдаланган әдебиеттер тізімі:

- Абульханова-Славская, К.А. (1991). *Смысл жизни*, Москва: Мысль, – 160 с.
- Агеев, А.В., Дауров А.М., Махновская Н.В., Касьянов С.В., Соколова Н.И. (2023). Особенности оценивания качества образования по физической культуре на уровне среднего общего образования. *Вестник Северо-Кавказского федерального университета*, (1):49-54. <https://doi.org/10.37493/2307-907X.2023.1.6>
- Амонашвили, Ш.А. (1984). *Воспитательная и образовательная функции оценки учения школьников: экспериментально-педагогическое исследование*. М.: Педагогика, С. 12
- Амонашвили, Ш.А. (2015). *Основы гуманной педагогики: в 20 кн. – Кн. 4. Об оценках*. – Москва: Свет, – 368 с.
- Ананьев, Б.Г. (1980). *Психология педагогической оценки. Избранные психологические труды в 2-х т. М.: Педагогика, т.2, с.128-267.*
- Буянова, И.Б., Кадакин, В.В., Каско, Ж.А., Афонина, Е.Е. (2019). *Формирование оценочной компетентности будущих учителей физической культуры // Теория и практика физической культуры, №6*
- Калугина, М.Г. (2014). *Методика формирования оценочной компетентности будущих педагогов физической культуры в системе высшего профессионального образования // СибСкрипт, №2 (58). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/metodika-formirovaniya-otsenочноy-kompetentnosti-buduschih-pedagogov-fizicheskoy-kultury-v-sisteme-vysshego-professionalnogo.*
- Крылова, О.Н. (2016). *Приемы формирующего оценивания: методический конструктор: методическое пособие /О.Н.Крылова, Е.Г.Бойцова. – Москва: ООО «Русское слово – учебник», – 80 с.*
- Ксензова, Г.Ю. (1999). *Оценочная деятельность учителя. – М.: Педагогическое общество России, 121с.*
- Калугина, М.Г., Чучалина, А.И. (2010). *Развитие оценочной компетентности будущих педагогов физической культуры в кейсовом обучении //ОНВ. №1 (85). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-otsenочноy-kompetentnosti-buduschih-pedagogov-fizicheskoy-kultury-v-kejsovom-obuchenii*
- Морозов, И.В. (2019). *Структурно-содержательная модель педагогического содействия формированию оценочной компетентности бакалавра физической культуры // Гуманитарные исследования, № 2 (23)*
- Носкова, Т.А. (2016). *Технология самооценочной деятельности как средство развития метакогнитивных умений учащихся основной школы // Современная наука: тенденции развития: Материалы XIII Международной научно-практической конференции. 26 мая 2016 г.: сборник научных трудов. – Краснодар.*
- Пинская, М.А. (2010). *Формирующее оценивание: оценивание в классе: учеб. пособие / – Москва: Логос, 264 с.*
- Поликарпова, В.В. (2008). *Оценочная деятельность учителя: теоретический аспект // Известия РГПУ им. А.И.Герцена. №70-2. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/otsenочnaya-deyatelnost-uchitelya-teoreticheskiy-aspekt*
- Селезнев, В.Н. (1997). *Развитие оценочной деятельности учителя и учащихся в учебно-воспитательном процессе. Автореферат дисс.... д-ра пед. наук. – Борисоглебск.*
- Шумакова О.А., Верецагина Л.С., Орехова С.С. (2018). *Оценочная деятельность педагога в условиях ФГОС // Экономика и социум. №8 (51). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/otsenочnaya-deyatelnost-pedagoga-v-usloviyah-fgos.*

Referenses:

- Abulhanova-Slavskaya, K.A. (1991). *Smysl zhizni*, Moskva: Mysl, 160 s.
- Ageev A.V., Daurov A.M., Mahnovskaya N.V., Kasyanov S.V., Sokolova N.I. (2023). *Osobennosti ocenivaniya kachestva obrazovaniya po fizicheskoy kulture na urovne srednego obshego obrazovaniya. Vestnik Severo-Kavkazskogo federalnogo universiteta*, (1):49-54. <https://doi.org/10.37493/2307-907X.2023.1.6>
- Amonashvili Sh. A. (1984). *Vospitatelnaya i obrazovatel'naya funktsii ocenki ucheniya shkolnikov: eksperimentalno-pedagogicheskoe issledovanie*. M.: Pedagogika, S. 12
- Amonashvili, Sh.A. (2015). *Osnovy gumannoj pedagogiki: v 20 kn. – Kn. 4. Ob ocenkah. – Moskva: Svet, 368 s.*
- Anan'ev B.G. (1980). *Psihologiya pedagogicheskoy ocenki. Izbrannyye psikhologicheskie trudy v 2-h t. M.: Pedagogika, t.2, s.128-267.*
- Buyanova I.B., Kadakin V.V., Kasko Zh.A., Afonina E.E. (2019). *Formirovaniye ocenочноy kompetentnosti budushih uchiteley fizicheskoy kultury // Teoriya i praktika fizicheskoy kultury, №6*
- Kalugina M.G. (2017h4). *Metodika formirovaniya ocenочноy kompetentnosti budushih pedagogov fizicheskoy kultury v sisteme vysshego professionalnogo obrazovaniya // SibSkript. №2 (58). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/metodika-formirovaniya-otsenочноy-kompetentnosti-buduschih-pedagogov-fizicheskoy-kultury-v-sisteme-vysshego-professionalnogo.*
- Krylova, O.N. (2016). *Priemy formiruyushchego ocenivaniya: metodicheskij konstruktor: metodicheskoe posobie / O.N.Krylova, E.G.Bojцова. – Moskva: ООО «Russkoe slovo – uchebник», 80 s.*
- Ksenzova G.Yu. (1999). *Ocenочnaya deyatel'nost uchitelya. – M.: Pedagogicheskoe obshestvo Rossii, 121s.*
- Kalugina M.G., Chuchalina A.I. (2010). *Razvitie ocenочноy kompetentnosti budushih pedagogov fizicheskoy kultury v kejsovom obuchenii // ONV. №1 (85). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-otsenочноy-kompetentnosti-buduschih-pedagogov-fizicheskoy-kultury-v-kejsovom-obuchenii*
- Morozov I.V. (2019). *Strukturno-soderzhatelnaya model pedagogicheskogo sodejstviya formirovaniyu ocenочноy kompetentnosti bakalavra fizicheskoy kultury // Gumanitarnyye issledovaniya, № 2 (23)*
- Noskova, T.A. (2016). *Tehnologiya samoocenочноy deyatel'nosti kak sredstvo razvitiya metakognitivnyh umeniy uchashisya osnovnoy shkoly // Sovremennaya nauka: tendentsii razvitiya: Materialy XIII Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii. 26 maya 2016 g. : sbornik nauchnyh trudov. – Krasnodar, 154 s.*

Pinskaya, M. A. (2010). *Formiruyushee ocenivanie: ocenivanie v klasse: ucheb. posobie* / – Moskva: Logos, 2010. – 264 s.

Polikarpova, V.V. (2008). *Ocenochnaya deyatel'nost uchitelya: teoreticheskij aspekt* // *Izvestiya RGPU im. A.I.Gercena*. №70-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenoch'naya-deyatelnost-uchitelya-teoreticheskij-aspekt>

Seleznev, V.N. (1997). *Razvitie ocenочноj deyatel'nosti uchitelya i uchashihsya v uchebno-vospitatel'nom processe. Avtoreferat diss.... dra ped. nauk.* - Borisoglebsk, - 25s

Shumakova, O.A., Vereshagina, L.S., Orekhova, S.S. (2018). *Ocenochnaya deyatel'nost pedagoga v usloviyah FGOS* // *Ekonomika i socium*. №8 (51). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenoch'naya-deyatelnost-pedagoga-v-usloviyah-fgos>.

IRSTI 14.35.09

<https://doi.org/10.51889/2959-5762.2026.91.3.027>

Ryskaliyev S.,^{1*} Yerzhanova Y.,² Tlebaliyev A.,³ Issin S.,⁴ Amrenova A.¹

¹Kazakh National University of Sports, Astana, Kazakhstan

²Abai Kazakh National pedagogical university, Almaty, Kazakhstan

³West Kazakhstan Agrarian and Technical University named after Zhangir Khan,
Uralsk, Kazakhstan

⁴Karaganda National Research University named after E.A. Buketov, Karaganda, Kazakhstan

EFFECTIVENESS OF A HYBRID FORMAT OF TEACHING ATHLETIC GYMNASTICS TO STUDENTS USING MOBILE FITNESS APPLICATIONS AND DIGITAL TECHNOLOGIES

Abstract

The article presents a comparative analysis of the effectiveness of hybrid learning formats in athletic gymnastics using mobile fitness applications and digital technologies. The aim of the study was to determine the impact of a combination of full-time and distance learning on the level of physical fitness, motivation, and engagement of second-year students in the Physical Education and Sports educational program. The research methods included a pedagogical experiment, questionnaires, physical fitness testing, and analysis of fitness tracker data. The results indicate that the use of mobile applications and online platforms increases students' independent activity, improves monitoring of training loads, and enhances motivation for physical exercise. The findings demonstrate that hybrid learning is more effective than traditional teaching methods in the discipline «Theory and Methods of Athletic Gymnastics». The practical significance lies in the possibility of implementing the developed model in higher education institutions.

Keywords: athletic gymnastics, blended learning, mobile applications, digital technologies, students' physical fitness, fitness trackers.

С.Н.Рыскалиев,^{1*} Е.Е.Ержанова,² А.А.Тлебалиев,³ С.Г.Исин,⁴ А.К.Амренова¹

¹Қазақ ұлттық спорт университеті, Астана қ., Қазақстан

²Абай атындағы Қазақ Ұлттық педогогикалық университет, Алматы қ., Қазақстан

³Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті,
Орал қ., Қазақстан

⁴Бөкетов атындағы Қарағанды ұлттық зерттеу университеті, Қарағанды қ., Қазақстан

СТУДЕНТТЕРДІ АТЛЕТИКАЛЫҚ ГИМНАСТИКАҒА МОБИЛЬДІ ФИТНЕС-ҚОСЫМШАЛАР МЕН ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНА ОҚЫТУДЫҢ ГИБРИДТІ ФОРМАТЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Аңдатпа

Мақалада мобильді фитнес-қосымшалар мен цифрлық технологияларды қолдану арқылы атлетикалық гимнастиканы оқытудың гибриді форматтарының тиімділігі салыстырмалы талдау жасалды. Зерттеудің мақсаты – «Дене шынықтыру және спорт» білім беру бағдарламасының екінші курс студенттерінің дене дайындық деңгейіне, мотивациясына және оқу үрдісіне қатысу белсенділігіне дәстүрлі және қашықтықтан оқытудың үйлестіре жүргізудің әсерін анықтау болды. Зерттеу барысында педагогикалық эксперимент, сауалнама жүргізу, дене дайындығын тестілеу және фитнес-трекер деректерін талдау әдістері қолданылды. Нәтижелер мобильді қосымшалар мен онлайн-